

L. H. Grollenberg, *Atlas de la Bible*, Paris-Bruxelles 1955, s. 162.

Po wydanym niedawno w Ameryce atlasie biblijnym (E. Wright, E. Filson, *The Westminster Historical Atlas of the Bible*, Philadelphia 1946) analogiczne dzieło wydał dominikanin holenderski L. H. Grollenberg, a przełożył je na język francuski René Beaupré, wstęp zaś napisał dyrektor dominikańskiej szkoły biblijnej w Jerozolimie, R. de Vaux.

Gdy się mówi o atlasie to na myśl przychodzi zbiór map. Tymczasem w omawianym atlasie posiadamy wspaniały album obejmujący tylko 35 map, a za to 408 fotografii Palestyny i sąsiednich krajów, oraz pomników kultury zarówno izraelskiej jak i tej, która łączy się z kulturą Izraelitów. Na mapach zaznaczono fotografowane miejsca.

Układ treści atlasu jest ściśle historyczny. Najpierw porusza on sprawy ogólne, następnie przechodzi historycznie ważniejsze fakty z dziejów Izraela synchronizując je z historią sąsiednich narodów. Całość historii izraelskiej kończy się trafnie wypadkami „pełności czasów” (Gal 4, 4).

Aby ułatwić posługiwanie się atlasem mamy na końcu umieszczony spis alfabetyczny zdjęć i osób. Na okładkach zaś wewnętrznych znajdują się dwie mapy sporządzone w kolorach miłych dla oka: jedna przedstawia kraje biblijne, druga podróże św. Pawła.

Z ważniejszych niedoskonałości atlasu jest to, że zdjęcia fotograficzne atlasu są zgrupowane na całej stronie, objaśnienia ich zaś na dole, zespołowo; zdjęcia zapełniają czasem całą stronę nie pozostawiając nawet małego, wolnego brzegu strony. Tego rodzaju zdjęcia przytłaczają swymi wymiarami.

Objaśnienia map i fotografii są napisane krótko, fachowo, gdyż atlas został opracowany przez dominikanów, którzy dziś zajmują czołowe miejsce w biblijnych pracach archeologiczno-geograficznych.

Na koniec należałoby wyrazić życzenie wydania takiego atlasu w języku polskim, bo przecież nie wszyscy Polacy mają dostęp do publikacji zagranicznych. Byłby to wielki pożytek nie tylko dla fachowych biblistów, ale i dla szerokich rzesz duchowieństwa.

KS. ST. ŁACH

Jean Daniélou, S. J., *Essai sur le mystère de l'histoire*, éd. Seuil. Paris 1953, in 8-o, s. X 341.

Jan Danielou jest wybitnym znawcą Pisma św., patrystyki i historii chrześcijaństwa. Przy tym znany jest jako gorący zwolennik szukania oryginalnych dróg dla katolickiej myśli teologicznej. M. in. zajmuje się nową, kształtującą się dopiero, dziedziną nauki teologicznej, tzw. teologią historii, której zadaniem jest ująć i przedstawić katolicką wizję dziejów ludzkości. Praca niniejsza nie jest ani pierwszą pracą Jana Daniélou na temat „tajemnicy historii”, ani pierwszą z tej dziedziny w teologicznej literaturze francuskiej. Zasluguje jednak na uwagę ze względu na oryginalność i wielostronność ujęcia tematu.

Na pozór wszystkie trzy części pracy, jak i poszczególne ich rozdziały, wiążą się ze sobą dosyć luźno. Ale — jak to słusznie zauważa M. M. Labourdette (*Livres de théologie et d'histoire. Le mystère de l'histoire*, w „Revue Thomiste”, 61 (1953) 579—586) — u jej podstaw leży zwarta koncepcja całości. Podstawowe tezy tej koncepcji wyraża Autor głównie we Wprowadzeniu (s. 9—28) i I części pracy pt. Problemy (s. 29—146). Wychodzi on z założenia, że problem dziejów jest dziś zagadnieniem centralnym.